

**ГЕНАДИЙ ПРАШКЕВИЧ
„АЗ ВИДЯХ СНЕЖНИЯ
ЧОВЕК!“**

Превод от руски: [Неизвестен], 1975

chitanka.info

Шерпът започна да вика, размаха ръце и изчезна в снежния облак. От уплаха се вкопчих в огъващата се дръжка на брадвичката, с която сечах леда, но ледената грамада прекърши дръжката. Преобърнах се през глава и паднах в плъзгащия се по тясната клисура сняг. Само да не ме повлече! Отблъсквах се, опитвах се да гребя снега с ръце и крака, пързалих се, лицето ми беше одрано, а около мен свистяха струи сняг, които запълваха очите, устата и ушите ми. Струваше ми се, че съм попаднал в кипящ казан.

Ударих се в някакъв камък и успях да отскоча встрани. Измъкнах се от снежната прегръдка и запълзях към мрачните скали, които се издигаха от двете страни на клисурата. Снежният поток се разпръсна, но долу все още се виеше бяло облаче, пронизано от сияеща дъга.

Всичко затихна. Само облъханите от ситен снежен пращец скали издаваха някаква странна басова нота. Дигнах глава и разбрах, че съм съвсем сам в този безмълвен свят.

Далечната пирамида на Джомолунгма развяваше на вятъра снежния си пискюл. Приличаше на кипящо чудовище. Представих си бурята, която бушува на върха — там е още по-лошо... Лхотце и Нупце бяха също толкова величествени, но все пак отгук нито те, нито Джомолунгма ми се струваха най-високите. Ама Даблам беше притиснал всичко — неговата грамада закриваше половината хоризонт...

Ставай, казах си. Ставай... Там долу е Пасанг, шерпът, на който все още не си заплатил за работата през сезона... Шерпът, който послушно мъкнеше твоите чували и нито веднъж не се отказа от най-безумните ти маршрути въпреки страха, който му внушаваше поставената от теб цел.

Станах.

Долината под мен преди малко беше потопена в тежка мъгла, но сега мъглата се бе разпръснала. Видях вдлъбнатото като леща черно ледниково езеро, притиснато от почти вертикални стени. Следата от лавината се точеше почти до езерото, едва край самия бряг се отклоняваше, разбиваше се в щръкналите като четка скали, които стърчаха над снега, сякаш бяха голи пръсти... Някъде там лежеше шерпът Пасанг.

Най-тежкото от всичко беше, че това се случи само на крачка от победата. Та нали видях черната сянка, която се мярна пред очите ми,

видях ясната верига на оставените от него следи. Това можеше да бъде само йети! А сега съдбата не ме пускаше до върха. Тя ме притискаше надолу, тласкаше ме към загубения ми спътник. Бях готов да удрям с юмрук по снега, сълзи напиреха в очите ми, но не беше по силите ми да променя това, което се случи. Загубих. Само онова смътно видение, онази сянка ще ми останат, видение, което никого няма да убеди и нищо няма да докаже...

Добре — казах си, — сега най-важното е да намеря шерпа.

Ами ако е мъртъв?

Поклатих глава... Трябва да намеря шерпа. Това е закон. Нищо не ми дава право да оставя човек в снега, само за да се втурна да гоня някаква си сянка. Велика сянка, но все пак само сянка!

Но през това време йети ще си отиде и никога повече няма да го видя!

Стига... Сега най-важното е да намеря шерпа. Той бе мой спътник. Всичко беше на двамата — топлите чували в палатката, горещия чай с ром, за двама ни бяха и студените ноци и ония мигове, когато висяхме на стълбичката, прихваната за скалата с металическа кука... И траверсите по вертикалните склонове... И надеждите... макар че всеки имаше своя надежда...

Времето минава и може въобще да не намеря шерпа. Та нали зиналата паст на лавината би могла да го всмуче, да го погребее под хилядите тонове лед и сняг. А йети ще отиде далеч и все по-нагоре...

Странно, повтарящо се пляскане ме накара да се обърна. По стръмната скала се катереше ято глупави и невъзмутими леври, подпиреха се на крилата и клюновете си. Отърсих снега от куртката си и отново погледнах надолу към мъглата, под която в снеговете беше погребан шерпът — човек, който искрено се учудваше на такива като мен, дошли в Непал само и само да надникнат в царството на осемхилядниците и да премерят силите си с тях...

Леврите приближиха и тревожно впериха в мен кръглите си черни очи. Внимателно стъпих на леденото стъпалце, първото от ледената стълбица, която трябваше да ме отведе към езерото... Ако имах възенце, щях да премина разстоянието само за няколко минути, но вече нямах нищо — лавината отнесе и брадвичката ми, и раницата...

Вкопчих се в камъните, по гърба ми пробягаха ледени тръпки, чувствувах, че отново вървя по лавиноопасен склон... Мъглата обгърна клисурата, не виждах къде стъпвам. На два пъти прескочих през някакви цепнатини, обрасли с ледени кристали — истински асиметричен лес от пирамиди, зъбци, конуси, прозрачни или тъмnozелени и на вид дори студени. Само преди час дълго бих се любовал на тези удивителни кристали, но сега едва ги погледнах...

Когато скалистите стени, притиснали мастиленото небе, се издигнаха над мен, спрях поразен от величието на ледените козирки, които висяха надолу като гигантски водопади. Страхът отново ме мъчеше — боях се, че ще намеря шерпа, премазан от снега. Навярно би ми било по-лесно да го търся, ако беше виновен за падането, или пък беше допуснал макар и само една от тези грешки, от които в планината не е застрахован никой — но в нищо не можех да упрекна Пасанг. Той беше шерп, т.е. човек изключително способен да носи товар на голяма височина и при това да не прави грешки.

Дигнах глава и видях в разкъсаните облаци да се очертават смътно върховете на зъбчатия хребет. Слънцето ги оцветяваше в жълто и зеленикаво, но аз знаех, че скоро каменните гиганти ще блеснат с белезникавата си белота, за да се срутят внезапно в хималайската тъмнина.

Поривите на вятъра разпръснаха облаци и от тесния гребен на последното препятствие пред езерото далече надолу се видя долината, осеяна с петънца от мънички дървета, видя се и светлосинята лента на реката... По-нататък тъмнееше самотен връх, редом с който всеки ледник изглеждаше като изсечен от кристал. Долината се виждаше толкова ясно, че можех да почувствувам непрестанно сменящата се дантела от светлини и сенки, които слънцето хвърляше. Горчивото съжаление за онова, което пропуснах, отново ме обзе.

Отместих поглед и трепнах... Долу по брега на езерото вървеше шерпът. Прегърбен, понакуцваше с единия крак, но крачеше през преспите. Почувствувах огромно облекчение.

Жителите на планините могат да разговарят на грамадни разстояния, помнех това добре. Тайната се заключава в правилния ритъм на речта. Дигнах ръце към устата си и завиках, като проточвах гласните... Звукът бавно пронизваше студения въздух, но шерпът не се обръщаше... Нещо повече, той се въртна и тръгна настрана от езерото

към далечната морена. Едва след повторния ми вик се обърна и махна с ръка някак странно, като че ли искаше да ми обърне внимание на нещо, което не можех да видя от гребена. Навярно там, долу, е паднала брадвичката ми, или пък раницата и той ме подсеща да не ги подмина...

Сега вече мислех само за йети. Ако е тръгнал нагоре, ще можем да го пресрещнем. Ще можем. Преходът горе опираше в закрит циркус и йети трябваше да се върне отново...

Спрях се да си поема дъх и с учудване забелязах, че шерпът е успял да отиде твърде далече, но реших да не викам — щом Пасанг е сметнал за нужно да отиде до морената, значи е имал причини за това... Чаках само края на това не толкова опасно, колкото мъчително спускане и когато снегът под краката ми престана да се дроби и да се сипе, седнах на земята да си поема дъх от умората.

Мъглата се изтегли нагоре. Висеше над затворения амфитеатър като тънък трепкащ таван, който пропуска през себе си снопове слънчеви лъчи. И отблизо езерото приличаше на черно мастило, макар че през него можеше да се разгледа всяка дълбока цепнатина по плиткото дъно. Плоският му бряг беше идеално място за бивак. Видях раницата си, която шерпът беше измъкнал от снежната лавина. Навярно нея ми сочеше.

Измъкнах палатката и я закрепих между камъните. Работех и поглеждах към близката планина, чийто връх ми приличаше на рибешка опашка. Не се издигаше никакъв дим, надявах се, че е признак за добро време. Тогава, мислех си, ще можем да се изкачим отново и може би отново ще се натъкнем на следи от йети...

Ятото леври се спусна на брега, запляска с криле и доближи до водата. Птиците вървяха така уверено, че за миг дори се изплаших — може би няма да забележат ледената вода! — но на самия край на брега птиците завиха и тръгнаха по следите на шерпа. Нещо странно имаше в тази следа... Приблжих и ледени тръпки отново ме побиха: шерпът вървеше бос!... Всичките ми надежди рухнаха изведнъж и окончателно, защото събут от лавината човек не може да отиде далеч, дори и да е луд...

Напипах фенерче в раницата си и отново приближих следата. Ако шерпът е измъкнал раницата от лавината, трескаво мислех, значи е

бил с ума си, би могъл да съобрази и да обвие краката си с някакви парцали... А ако се е побъркал, то не би се заел да търси раницата...

Показа се луната и освети морената.

Сега вече не бързах. Огледах внимателно следите. Край брега те се губеха, но горе на пресния сняг бяха достатъчно ясни. Стъпките бяха по-големи от моите, а големият пръст беше странно извит настрани. Освен това на петата можеха да се видят два триъгълни отпечатъка, като от кичур косми...

Не, това не бяха следи от шерпа. Веднага намерих доказателство за такова предположение — там, където вървящият беше стъпил върху цепнатината на камъка, бяха останали снопчета остри четинести косми. С притаен дъх събрах ръждиво-кафеникавите косъмчета. Това е бил йети... Но как тогава е измъкнал раницата ми?

Огледах се.

Мъглата отново се беше спуснала и всичко наоколо придобиваше неестествено странни и страшни очертания — гигантските сенки сякаш безмълвни дракони се вмъкваха в клисурата и спускаха над мен меки страшни нокти... Бавно тръгнах към клисурата... През нощта, докато опитвам да откопая шерпа, йети ще си отиде...

Вик, подобен на жалния стон на чайка, се чу някъде отдалеч и отгоре. Дигнах глава и във фантастичната лунна светлина върху каменната грамада, издигната над леда, видях черна сянка. Веднага си спомних историите за черните алпинисти, измръзнали от студа и вятъра. Само голямата височина може да спаси тези нещастници от гангрена и, обречени на сигурна гибел, те с години бродят по върховете с копнеж в душата и страх от света, който са оставили долу... Ето още един, помислих си, докато разглеждах черната сянка. Стори ми се, че виждам на гърба му раница. Дори нещо повече, за секунда при лунната светлина блесна острието на брадвичката му, с която се придържаше към камъните... Впечатлението беше толкова силно, за секунда повярвах, че това наистина е някой заблудил се европеец. Но моят вик не му направи никакво впечатление. Сянката се стопи...

Нощ на призраците, мислех си. Шерпът... Йети... Следите... И сякаш за да ме обърка окончателно, пред очите ми се показва нова следа. Тя водеше към езерото, без да се кръстосва със следата на йети, после свиваше рязко встрани... Не може да греша. Обувките на шерпа

имаха отдолу остри шипове, това бяха негови следи. Следите на шерпа, който смъртно се плашеше само от споменаването на отвратителния „снежен човек“ — тхлох-мунг, както го наричаше.

Бях толкова уморен, че откритието само ме успокои. Нямах сили да се зарадвам. Но преди да се отправя към палатката, проследих следите на шерпа до самата морена и се убедих, че се е спуснал надолу към долината, където беше хижата на будиста-отшелник, при когото оставихме нещата си... Толкова хора, мислех си, са се опитвали да видят макар и само сянката, макар и само силуета на йети, да намерят макар и най-нищожните доказателства за неговото съществуване! Колко експедиции са пребродили пещери и ледници, изследователи са се мъчили да получат от тибетските ламы скалповете, принадлежащи уж на йети, създавани са международни комитети, но йети не бързал да се яви на дългоочакваната среща. Затова сведенията за него се приемат само като отзвук от старинни легенди...

Изминах около кош. Кош е непалска мярка, която се равнява примерно на две мили, обаче местните жители си служат с нея доста произволно. Когато казват, че до целта остават още два коша, не значи, че ще трябва да вървите четири мили — просто чака ви още дълго ходене... Казах, че съм изминал около кош, не защото знаех точното разстояние, а защото толкова бях уморен, че ми беше трудно да се ориентирам по морената.

Далечните върхове, потопени в лунна светлина, изпускаха лек дим. Почти не ми се вярваше, че може да връхлети буря, толкова тихо и пустинно беше всичко наоколо. Тихо? Ослушах се... Странен звук, като че ли от близката ледена грамада, ме учуди и изненада. След това чух кашлица!

Онемях. Но можех да се закълна, че кашлицата не ми се е чула. Вслушах се и дочух отново кашляне... Бавно, като се стараех да не скръцна, да не шушна, да не стъпя върху някоя коричка лед, която би могла с трясък да се разпука, заобиколих ледената грамада и видях странно същество, приютило се в снега. Беше голямо колкото четиринадесетгодишно момче, разгледах косматата му глава, която като конус се изтегляше нагоре, косматия гръб... И този звяр или човек, скрил лице в широките си длани, непрекъснато и тежко кашляше.

Забравих всичко на света. Забравих умората, забравих дори шерпа... Най-после видях това същество, заради което са се организирали огромни експедиции, загивали са прославени алпинисти, спорили са най-добрите учени по света! И докато йети — а това беше йети! — не бе ме забелязал, трескаво премислях десетки варианти, главният от които си оставаше най-простият — да го зашеметя и да го отнеса в палатката.

Вгледах се...

Йети седеше в преспата, тялото му беше напрегнато, лактите му обърнати навън, затова ръцете му изглеждаха криви. Слаба миризма, като от мокро плъстено одеяло, се носеше от тялото му. По всичко личеше, че йети е много болен...

Бях подготвен, че йети, като ме види, ще скочи и ще се спусне да бяга, но той само бавно дигна глава, странно изви врата си и ме изгледа с малките си съзлививи очи. По челото и главата му стърчаха като гребен остри и къси коси, лицето му беше кафеникаво-червено и плоско. Виждаше ме лошо — луната светеше в очите му, но не това беше причината да се бави. Беше много болен...

Жадно се вглеждах в йети, отбелязвах в ума си всяка подробност, плоските уши, прилепнали към малката, дори твърде малката глава, снопчетата ръждиво-червеникава козина, спускащи се към краката.

Знаех, че белодробно възпаление на такава височина е смъртоносно, опитвах се да си спомня имам ли в раницата си някакви лекарства. Едва ли... Просто трябва да се бърза, реших. Колкото по-бързо стигнем при хората, толкова по-добре за всички...

Протегнах ръка и внимателно докоснах косматото рамо. Йети разтегли тънките си устни и се размърда, показаха се черните му, покрити с налепи зъби. Беше твърде отпаднал, за да се съпротивлява. Побутнах го и го помъкнах през преспите и ледовете. Кашлицата му отекуваше сред каменните грамади. И леденият щит под нас така звънко се разпукваше, разкривайки черни пукнатини, сякаш съжаляваше йети. Вслушах се в странната канонада и мислех само за палатката си, в която можех на сигурно място да скрия своя пленник. Най-после стигнахме.

Без да обръщам внимание на ръмженето и слабите опити да се отърве от докосването на моите ръце, натиках йети в палатката. Той веднага се мушна в най-далечния и тъмен ъгъл. Трепереше в

непознатото убежище и не реагираше на протегнатите към него сухари. Не можех да открия в раницата никакви лекарства и това ме обърка. Бях готов още веднага да тръгна на път, но йети едва ли би издържал. Оставаше ми да чакам до утрото, седнах до входа и малко объркано заговорих.

— Там, където виждаш, че блясват клечки кибрит — там са метеоритите... Те не са страшни, мистър йети... Те не носят никакви нещастия и нищо не променят в света... Те просто съществуват, като теб, например... А онези звезди — ето това е съзвездието Водолей, а онова е Голямото куче, после Компас и Еднорог... Може би нощем и ти си ги забелязвал и си се опитвал по тях да се ориентираш... — Произнасях названията на планетите като молитва, а йети не преставаше да кашля и тревожно следеше движението на устните ми. Приличаше на дребничко старче от някаква вълшебна приказка. Мислех си, че ми провървя — попаднах в тази приказка, към която се стремях повече от четиридесет години...

Когато видях какви големи и боси са ходилата му, опитах се да ги мушна в „еленския крак“ — късичък спален чувал, който стига само до кръста, но този път с ръмжене и драскане йети съумя да се отскубне от мене. Сега вече не се боях от него и казах:

— Добре, добре, скоро ще съмне...

Вмъкнах се в палатката и здраво завързах входа. Беше тясно, но йети така се беше свил в своя ъгъл, че почти не го чувах. И сега, когато седеше редом с мен, а мисълта за шерпа не ме мъчеше повече, страшно ми се прииска да спя... Но не позволявах на клепачите ми да се затворят, а с широко отворени очи се вирах в ъгъла на палатката и мислех колко уплашено и слабо е това планинско създание, йети...

Всеки човек, мислех си, има натрапчиви идеи... Едни пресичат океана с платноходка, други щурмуват върховете на Анапурна или Хан-Тенгри, трети се стремят да достигнат най-големите океански дълбочини... А аз четиридесет години се опитвах да намеря йети...

Слуховете за това създание се носят отдавна, а през 1937 г. сър Джон Хант открил в Източен Непал следи от йети. През 1925 г. гръцкият пътешественик А. Тамбоци срещнал йети, но отказал да повярва на очите си... Наричат това създание различно, но шерпското „йети“, произлязло от тибетското „тех“, „йех“ — „скалистото място“, е терминът, с който най-често го назовават. Шерпите смятат, че има две

разновидности на йети. „Дзу-те“, които са по-едри и се срещат по-рядко и „мих-те“. Йети са свързани с човека. В какво се изразява тази връзка и досега не е напълно ясно, но този звяр или човек живее из обширната, осеяна с огромни камъни алпийска зона, и оттам по ледници и морени се спуска надолу. През студените зимни вечери йети се навърта край селищата, но никога не се доближава до човека...

Йети отново се закашля... Именно теб, мислех си, е търсила експедицията на Ралф Изард през 1954 г. Но не Изард, а аз намерих йети, макар че и Изард е бил много близо до целта. Веднъж заедно с Джералд Ръсел, биолог на експедицията, в продължение на два дни вървели по следите на двама йети. И макар че не ги настигнали, все пак за сетен път се убедили, че йети е плашлив и дребен и едва ли може да поеме отговорността за приписваната му агресивност. Щом разбере, че наоколо има овчарска колиба, йети заобикаля далеч и съвсем не смята за срамно да седне например на върха на някоя стръмна преспа и в това положение да се спусне надолу. Изард успял да направи снимки, които потвърждават този странен начин на придвижване. Фотографиите доказват, че ученият се е стълкновил с необикновено създание, независимо какво е било то...

Страшно ми се искаше да спя. Мислех си: повече от четиридесет години се стремях да отида в Непал и да видя макар и само следите на това тайнствено същество, може би наш прародител, неизвестно как преживял ледниковата епоха, стълкновенията с хищните зверове и ето че сега, когато изживявам своя звезден час, изпитвам само едно желание — да спя, да спя, да спя... Протегнах ръка и взех фенерчето. Блясъкът му изтръгна от тъмнината плоското озъбено лице на йети и аз потръпнах...

Йети беше твърде слаб, за да предприеме нещо. Загасих фенера, навън отново се разнесе същият протяжен вой, който чух, докато се спусках. Чуваше се съвсем близко, дори поривите на вятъра не можеха да го заглушат. Бавно развързах палатката и излязох навън.

От другата страна на езерото блесна огнена пътечка — посипаха се камъни... Пред себе си видях черен алпинист.

Кой ли е? — мислех си. Може би някой заблудил се алпинист, или пък, въпреки суеверния страх пред йети, шерпът е решил да се върне?...

Сянката се приближи, едра, космата. Не беше сянка, замрях от възторг. Беше още един йети, широкоплещест, силен, с ръце, които висяха под колената. Веждите му, неимоверно гъсти, стърчаха напред пред очите, а козината по главата му напомняше парцалива митра. Мълчаливо ме разглеждаше, помислих си, че този пред мен не е така страхлив. Всеки случай с нищо не приличаше на своя болен събрат... Дали беше дошъл за болния?... Много ми се искаше по някакъв начин да установя контакт с йети, да му изразя с думи или с жест, че нямам лоши намерения, че просто ми се иска да остана малко сред тях. Гледах го й неволно си задавах въпроса, чувствава ли той, че ни свързва някакво родство?...

Виждаше се, че йети току-що е обядвал — от ъгълчето на голямата му уста небрежно, като пура, се подаваше коренче от рододендрон. Не издържах и се засмях.

Йети приближи още една крачка и застрашително заръмжа. Тежеше колкото мен, но без съмнение беше значително по-силен. Стараех се да не го гледам дълго и от време на време дори се обръщах... Въпреки това виждах, че йети е разтревожен от нещо, обърнах се навътре в палатката и тихо казах:

— Мистър йети, при вас са дошли. Очевидно роднина...

Гласът ми изненада новодошлия... Той заръмжа, тронаво и тежко се отмести настрана, без да ме изпуска с пронизителния си поглед, в който се четеше и страх, и заплаха. Вятърът сипеше върху нас сняг и йети нервно тръсна глава. Повторих същия жест. Чувствах колебанието на йети, той унило и протяжно изкрепя. Не знаех какво го плаши, и тревожи, но явно беше изплашен и не искаше да остане край палатката. Испитах жал, наистина примесена с облекчение, когато най-неочаквано се втурна да тича нагоре по склона.

Не зная кое го разтревожи така... Вмъкнах се в палатката и почувствах високата температура, която излъчва болният, свил се в единия ъгъл... Дали ще доживее до утрото?... Мислех за него като за по-малък брат и изведнъж в главата ми звънна мисълта — на колко години сме ние? Ние, цялото човечество?...

Геолозите се научиха да датират летописа на планетата, астрономите да изчисляват възрастта на звездите, астрофизиците знаят възрастта на Вселената. Но кога и къде сме се появили ние — хората? И кое трябва да се счита наша рождена дата?... Не е лесно да се

отговори на този въпрос. Кого от нашите прадеди можем да наречем човек — питекантропа, синантропа, австралопитека, неандерталеца.

Науката постоянно попълва еволюционната стълбица, но не всички находки се свързват в една верига, има странни брънки, които не подхождат... Такова беше откритието на археолога Луис Лики в Африка през 1959 г. Той намери останки от пращадото на човека и го нарече зинджантроп. Находката беше твърде интересна, но нищо повече. Обаче, Лики продължи работа и откри черепа на друго същество, което нарече „човек сръчен“... И този „хомо хабилис“ по своя физически тип е много по-близък до нас хората, отколкото зинджантропа. Няма силно развити надвеждни кости, ниско сплескано назад чело и масивна горна челюст. Но сензацията на тази находка се заключава в това, че „сръчният“ е по-възрастен от зинджантропа, т.е. примитивните същества са живели по-късно от по-високоразвитите!

Единственото обяснение, мислех си, е, че еволюционната верига не се точи така праволинейно, както мнозина предполагат. Това не е верига, а по-скоро дърво и отделни клонове от това дърво просто са отмиралите. Неслучайно в антропологията е възникнал терминът — „глуха линия“. Пример? — Неандерталецът. Много учени в наше време отказват да приемат неандерталеца като наш близък прародител... Може би е било възможно, мислех си аз, на нашата планета едновременно да живеят същества съвсем различни по физическото си развитие и на различно умствено равнище. Може би моят болен пленник е представител именно на такъв отмиращ клон от еволюционното дърво, представител на онези човекоподобни, които са успели да надживеят неандерталеца и кроманьонския човек. А сега в тясната палатка на своя далечен правнук този представител седи болен, готов всеки момент да умре.

Вятърът започна да вие още по-силно. От време на време през цепнатината се вмъкваше снежен прах. На разсъмване през шума на вятъра чух близо до палатката нещо като исполинска въздишка. Палатката се разтърси, започна да се чува все по-ясно някакво странно шуртене. То беше страшно със своята неизвестност, по-страшно от приближаваща се буря. После палатката се повдигна и през цепнатината върху мен и йети плиснаха ледени струи. Без да губя време, разпрах с ножа си платното и цопнах право в мътната клокочеща вода. Врълетелият поток ме погълна и отхвърли настрана.

При лунната светлина видях как бавно се отронват от стените на околните езера искрящите ледени козирки. Те се сриваха във водата и предизвикваха бяла пяна, а после се изправяха от черните дълбини като исполински библейски чудовища, обвити в космати водорасли... Напразно се хвърлях във водата, опитвах се да стигна до височината, на която беше изхвърлена палатката с омотания в нея йети. Ледената вода ме пронизваше, събаряше ме и след няколко минути имах сили само колкото да се отдръпна от следващата вълна. Измъкнах се на сухо място и за кой ли път през последното денонощие отново почувствувах, че всичко загубих.

Обзе ме тъпо, студено отчаяние. От далечния склон се посипаха камъни, след тях остана огнена пътечка. Дори не я погледнах. Куртката ми беше замръзнала, чувствувах, че ръкавиците, панталоните ми и ботушите — всичко се превръща в ледена кора. Ако искаш да живееш, казах си, спускай се в долината. Бях се примирил. От самото начало йети беше твърде фантастичен подарък...

Хималайският масив все още беше в сянка, но най-високите върхове бяха вече огрени от слънцето и сияеха в ослепителната си самота. Неслучайно шерпите са ги свързали с отмъстителните и зловни богове — в тяхната неземна красота имаше нещо страшно.

Когато слънцето започна да свети с пълна сила, пръснах по камъните дрехите си поне малко да поизсъхнат.

Само в планините пустинята може толкова бързо да отстъпи владенията си на растителността. Два часа по-късно вече крачех сред храсталаците от барбарис и рододендрон. Гирляндите на клематиса, подобни на бели звезди, обвиваха храстите. Тук планината изглеждаше розова от цветята, които се криеха между камъните и потоците. Нито един градинар не би могъл да създаде подобно нещо — хилавите храстчета от розови и лилави цветове се преплитаха с миниатюрни хълмчета от изумруден лед, тук-таме прободени от високите стрели на ранните примули. В малките голи местенца, чисти от снега, се издигаха яките стебла на маковете.

Къщурката на отшелника, или както ги наричат в Непал — найдани, при когото бяхме оставили с шерпа нещата си, беше някъде тук, но липсата на пътечки ме объркваше, така че най-неочаквано се отзовах пред нея. През една дупчица в каменната ограда видях в миниатюрното дворче найдана, потънал в съзерцание. Дългите му

пръсти едва се помръдваха. Беше стар и прегърбен. Видях го и някак си изведнъж разбрах, че шерпът не беше идвал тук...

Вратата скръцна... Найданът вдигна глава, погледна ме и мълчаливо се упъти към стаичката да приготви чай. Измъкнах раницата си, извадих от нея бельо, пуловер, панталон и се преоблякох. След това доближих до ниската ограда, покрай която се простираха сандъци с цветя и погледнах към снежната грамада на Ама Даблам. Мислех за шерпа, който беше отишъл надолу към селището. Разбрах, че за него срещата с йети е същото, каквото би означавало найданът да се срещне със стопанина на ада Ерликхан. Но още по-тъжно ми беше за загубения йети, в лицето на който ми се искаше да видя прародител на всички нас — на шерпа, на найдана, на мен, на сър Хант и на другите плавали в океана, щурмували небето, атакували стръмните висини...

Сред нощ ме разбуди кукането на кукувица. Някъде съвсем близо, невидима, тя кукаше странните си съчетания, които ми напомняха английското „брейн-фивър“ — мозъчно възпаление. „Брейн-фивър“ — кукаше тя. — „Брейн-фивър“.

Лежах в тъмната нощ и със страх очаквах следващия крясък на птицата, боях се, че дробовете ѝ няма да издържат, така силно кряскаше своята безумна фраза. Не можех да лежа повече, тихичко станах и измъкнах брадвичката, с която къртех леда, пистолет, пакет сухари и кафе.

На стотина крачки от мен изскочиха два големи тибетски вълка и със скокове се втурнаха нагоре по склона. Видях как стигнаха до върха, тичаха дълго на фона на утринното небе, прескачайки от камък на камък... Вървах и откривах чудеса — ту мъничка долинка с чудновати скали, от които като кафяви гъби стърчаха гнезда на оси, ту изящна аметистово-светлосиня примула с жълтеникаво петънце по средата, скрила се като в гнездо в сивия мъх...

Грапавата повърхност на скалите изгаряше палците ми, ледът блестеше като брилянт, бавно пълзях по скалата и мислех за последната възможност — да убия йети. Тази мисъл миришеше на предателство. Нима можех да поема отговорността за унищожаването на това рядко същество, може би роднина на човека? Но аз вървах и мислех за убийството, а страната на ледовете откриваше пред мен все нови и нови простори, безжизнени, студени и пусти... Това същество,

което и да беше то, казвах си аз, трябва да бъде изучено на място и по възможност на свобода...

След няколко дни бях вече в Катманду. Постигнах целта си, но това не ме радваше. Намерих долу в селището шерпа, платих му за целия сезон, но и това не ми послужи за утешение. Какво можех да разкажа за видяното? Мислех си: най-близките ни родственици са шимпанзето, горилата и орангутанът. Малко по-встрани стои гибонът. Този извод, до който стигнали учените от миналия век, начело с Дарвин, много пъти е бил подлаган на проверка, опитвали се да го оборят. Но всички опити претърпели неуспех. Анатомичните, палеонтологичните, физиологичните и биохимичните изследвания довели до почти всеобщо признание на възгледите на Дарвин. Но също така е вярно, че нито шимпанзето, нито горилата, нито орангутанът, нито пък гибонът могат да бъдат разглеждани като наши непосредствени прародители.

По южните склонове на Хималайския хребет, мислех си аз, били намерени остатъци от челюстите и зъбите на третичната човекоподобна маймуна — рамопитека. Някои признаци дават основание да се предполага, че рамопитекът е бил по-близък до човека, отколкото живеещите сега човекоподобни маймуни. Кучешките зъби на рамопитека не са били така изпъкнали като на шимпанзето или на горилата. Но зъбите и челюстите все пак са твърде незначителен остатък, за да може с увереност да се твърди, че именно рамопитекът е бил непосредствен прародител на човека, макар че тази възможност не е изключена. В Източна Африка в пластовете със същата възраст са били намерени останки от човекоподобни маймуни. Особено привлякъл вниманието на учените така нареченият „проконсул“, за който можем да съдим не само по зъбите, но и по относително добре запазения череп... Обаче най-близо до човека стоят така наречените австралопитекови маймуни от Южна Африка. Голямото количество сравнително добре запазени останки даде възможност да се изучи строежът им. И макар австралопитеците да не са били непосредствени прародители на човека, те са били твърде близки до него. Но най-същественото е това, че австралопитеците били двукраки, т.е. движели се на два крака. Живеели извън областта на тропичните лесе, ловували павиани, като ги убивали с помощта на здрави кости и долни челюсти на копитни животни.

Но това е Африка — мислех си. През последните десетилетия учените са открили в пещерите на Южен Китай останки от още една изкопаема маймуна, наречена гигантопитек. Тя също така не е била непосредствен, наш прародител, но все пак по много признаци е близка до нас, дори по-близка от шимпанзето и орангутана. А нима не е важно това, че гигантопитекът е живеел в планински местности, когато вече е съществувал първобитният човек — синантропът. И нима не са могли някакви си прахора да се запазят и до наши дни, откъснати от света сред планинските масиви. Това, че доскоро не са били известни на учените, не може да бъде аргумент. Та нали европейците до 1898 г. не са знаели за съществуването на гризли, до 1901 г. не са знаели и за съществуването на белия носорог, до 1912 г. не са знаели за съществуването на дракона от остров Комодо, до 1937 г. не са знаели за съществуването на един от най-едрите диви бикове — коупрея... Този списък може да бъде продължен с още много... Какво чудно има в това, мислех си, че в тези планински краища, в които не е имало никакви катастрофални изменения в климата, са могли да се запазят такива прахора, като йети...

Разсъждаваш така, казвах сам на себе си, сякаш се опитваш да се оправдаеш... Да, оправдавам се... Отчаян, приближих до прозореца. Да, оправдавам се, защото всичко, което мога да кажа за йети се свежда до чисто външни признаци — прегърбен е, с дълги ръце, космат, плашлив, с ниско чело... Но какво бих отговорил, когато започнат да ми задават въпроси: какво е съотношението между дължината на ръцете и височината на йети? Като при човека, или по-друго? Сменя ли козината си през определен сезон? И въобще какъв цвят е козината му, изменя ли се през различните сезони и с течение на годините? Има ли косми по дланите си? Има ли нокти, с които да рови земята? По-гъсти ли са космите на главата му, отколкото по тялото? Наведен напред ли се движи йети, или пък е свършено изправен? Какъв цвят са очите му? Как понася дъжда, снега, студа, вятъра? Изпада ли в зимен сън? Спи ли легнал, като съвременния човек, или пък спи седнал като самец на горилата? Боледува ли от ревматизъм? Колко пъти на ден яде?

И още много, много други въпроси... Нима снопчето червеникава козина, което ще извадя от бележника си, може да даде отговор на всички въпроси? Въздъгнах...

Не можех да отговоря на тези въпроси. И никой друг засега не може да отговори. Но светът е голям. И още не е изучен. Нима на младите, които ще щурмуват планинските вериги, няма да им провървя повече, отколкото на мен?...

Тези мисли ме успокояваха и изведнъж си помислих, че въпреки всичко все пак съм първият човек, който може да каже:

— Аз видях снежния човек!

Разказът е публикуван в списание „Космос“, броеве 7 и 8 от 1975

г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.